VỀ TRẬN LŨ LỚN NGÀY 9-X-1993 TRÊN SÔNG CÀ TY TỈNH BÌNH THUẬN

KS. Phạm Hùng Sơn
Đài khí tượng thủy văn khu vực Nam Trung Bộ

Ngày 9-X-1993 trên sông Cà Ty và sông Phan, sông Dinh cùng bắt nguồn từ dãy núi Ông tỉnh Bình Thuận xẩy ra lũ lớn do mưa lớn tập trung. Đây là trận lũ lớn thứ hai sau cơn lũ lịch sử ngày 20-X-1952 do bão đổ bộ trực tiếp vào Bình Thuận gây ra. Lũ lớn đã gây thiệt hại lớn về người và của trên địa bàn thị xã Phan Thiết, Hàm Thuận Nam, Hàm Thuận Bắc, Hàm Tân tỉnh Bình Thuận. Trong phạm vi bài này, trình bày một số nét chính về tình hình mưa lũ trên lưu vực sông Cà Ty.

I - TÌNH HÌNH KHÍ TƯỢNG

Khu vực tỉnh Bình Thuận trong thời kỳ này chịu ảnh hưởng của dải hội tụ nhiệt đới có trục hoạt động ở cực Nam Trung Bộ, sau chuyển dịch chậm xuống Nam Bộ kết hợp với phía nam lưỡi cao áp lạnh vào thời kỳ cuối tuần. Như vậy nguyên nhân gây thời tiết xấu vào thời kỳ cuối tuần là do ảnh hưởng của dải hội tụ kết hợp với không khí tăng cường yếu xuống phía nam, gây mưa trên diện rộng; nhiều nơi mưa vừa đến mưa to tập trung vào ngày 4 đến 9 tháng X-1993.

Bảng 1. Lượng mưa các trạm (mm)

Điểm đo / Ngày	Hàm Tân	Mương Mán	Phan Thiết
4	4,3	8,0	10,6
5	57,4	3,0	0,9
6	5,4	2,7	0,1
7	10,6	61,0	20,1
8	57,5	62,0	92,5
9	120,4	70,4	59,8
Tổng cộng	255,6	207,1	184,0

II - TÌNH HÌNH THỦY VĂN

Do lượng mưa lớn và tập trung trong thời gian ngắn trên các sông đều xảy ra lũ cao. Trên sông Cà Ty tại trạm thủy văn Mương Mán (trung lưu sông Cà Ty) lũ lớn với mực nước đỉnh lũ Hđ = 1025cm xảy ra lúc 8h ngày 9 vượt báo động cấp III 425cm đã gây ngập lụt vùng hạ lưu tại Phan Thiết (Bảng 2).

Theo số liệu điều tra tại thị xã Phan Thiết về trận lũ lịch sử do bão gây ra ngày 20-X-1952 thì mực nước đỉnh lũ cao nhất tại Phan Thiết là 400cm. Trận lũ ngày 9-X-1993 tại trạm chống lụt Phan Thiết (trạm dưới sông Cà Ty) đo được 280cm xảy ra lúc 11h30ph và duy trì 12h00. So với trận lũ lụt lớn do bão đổ bộ vào Bắc Bình - Tuy Phong tỉnh Bình Thuận thì đỉnh lũ ngày 9-X-1993 cao hơn 110cm. Đây là trận

lũ kép 2 đỉnh tại Phan Thiết với đỉnh thứ nhất: 130cm lúc 5h00 ngày 8-X và đỉnh thứ hai 280cm lúc 11h00 ngày 9-X-1993.

Cường suất lũ lên lớn nhất đạt 25cm/h. Thời gian xuất hiện đỉnh lũ tại Phan Thiết trùng với thời gian thủy triều bắt đầu lên nên đã phần nào hạn chế tốc độ lũ rút; tuy vậy cường suất lũ rút trung bình 12cm/h, cường suất lũ rút lớn nhất 32cm/h. Hầu hết các nơi trong thị xã Phan Thiết đều bị ngập lụt, nhất là vùng phía nam thị xã. Khoảng 3h00 ngày 9-X nước bắt đầu ngập các vùng ven sông, 5h00 nước tràn qua hai bờ đê vào các khu vực thị xã và gây gián đoạn giao thông trên đường quốc lộ 1A cho đến 19h00 cùng ngày, trong thời gian này mọi hoạt động qua lại giữa hai bờ sông đều bị ách tắc. Theo số liệu điều tra ban đầu, hầu hết các vùng bị ngập có độ sâu từ 0,8 - 1,8m

Bảng 2. Độ sâu ngập lụt tại các khu vực

Điểm điều tra	Khu vực bệnh viện tỉnh	Khu vực Đức Nghĩa	Trung tâm thị xã	Quốc lộ 1A đoạn thị xã	Bến xe phía Nam
Độ sâu ngập (m)	1,6 - 1,8	1,0 - 1,7	0,8 - 0,9	0,8 - 1,1	0,8

III - THIỆT HẠI DO LŨ VÀ MỘT SỐ KẾT LUẬN - KIẾN NGHỊ

1 - Thiệt hại

Theo thống kê của BCH - PCLB tỉnh, thiệt hại do đợt lũ gây ra ở Phan Thiết, Hàm Thuận Bắc, Hàm Thuận Nam, Hàm Tân như sau:

- Về người chết và mất tích: + Phan Thiết: 4 người
  + Cả tỉnh: 11 người

- Tài sản tổng cộng toàn bộ qui ra tiền
  + Phan Thiết: 15,8 tỉ
  + Cả tỉnh; 82 tỉ đồng

2 - Một vài kết luận - kiến nghị

- Trong đợt lũ, Đài KTTV liên tỉnh Ninh Thuận - Bình Thuận đã nhận định sát tình hình mưa lũ, tham mưu đắc lực cho BCH - PCLB tỉnh Bình Thuận chỉ đạo kịp thời công tác phòng tránh lũ lụt.

- Tuy nhận định được đỉnh lũ trước 12h00 nhưng dự báo tác nghiệp còn nhiều hạn chế vì đây là trận lũ lớn nhất từ sau lũ lịch sử 1952 nên hồ sơ dự báo đã xây dựng bị thiếu điểm thực đo ở phần nước cao trong tương quan giữa Phan Thiết và Mương Mán.

- Sông Cà Ty là con sông vừa, trạm trên Mương Mán nằm ở trung lưu sông nên thời gian chảy truyền xuống Phan Thiết ngắn (5 - 6 giờ); sông ngắn và dốc, vùng hạ lưu sông chịu ảnh hưởng của thủy triều; thượng lưu sông thiếu thông tin về lượng mưa nên gặp không ít khó khăn trong nhận định đỉnh lũ ở trạm Mương Mán để kéo dài thời gian dự kiến ở Phan Thiết.

- Thị xã Phan Thiết là trung tâm kinh tế - chính trị của tỉnh Bình Thuận đang trên đà phát triển, do vậy cần được sự quan tâm đầu tư cho lãnh vực thông tin về mưa, lũ vùng thượng lưu sông, đáp ứng cho dự báo tác nghiệp. Việc xây dựng bản đồ nguy cơ ngập lụt cho thị xã là việc làm rất cần thiết nhằm làm giảm đến mức thấp nhất thiệt hại do lũ lụt gây ra.